

Fulls de la *R*evista

Il·lustracions d'Enriqueta Poch

Poemes del consum

JOSEP RODRÍGUEZ

Targetes de crèdit

Acordions de plàstic
als moneders
i a les carteres.

Il·les del tresor ocultes
per codis secrets.

Diner invisible,
passaport a la glòria
a primers de mes;

entrada a l'infern
els dies darrers.

Ruboritzen els números,
que es tornen vermells.

Dol magnètic
que a cada ús
enterra la nòmina
al taüt
del caixer automàtic.

Al déu del banc

Pare nostre, Banquer,
que esteu a les caixes
de tots els carrers.
Lloat sigui el vostre gran nom
i el del vostre fill, el déu Diner.
Vingui a nosaltres el vostre préstec
faci's la vostra voluntat
i el vostre interès
sobre el sou nostre
i tot el demés.

El nostre diner de cada dia
lliureu-nos-el, pare,
pel vostre caixer
amb tarja de crèdit de pvc.
Perdoneu els nostres deutes
iva, impostos, multes i renda;
i no perdoneu als nostres voltors,
que no paguen quan és hora
ni interessos de demora...
I no permeteu que perdem
el poder d'adquisició ni ara
ni a l'hora de jubilació.
Amén!

Butxaca foradada

Cecs i tríos, pica-pica,
primitiva i derivada,
Rasca-rasca i la travessa,
bono-loto, la de sempre
i la que suen animals
(gos, pollastre o cavall).
Tant se val!
Ball de nombres i butlletes,
de caselles i creuetes:
gairebé!, i que per poc!
qui sap si potser demà!...
Mentrestant

que n'és de bo
l'entrepà i l'anar tirant! .

Sou del pobre desgraciat
l'esperança de riquesa
i la butxaca esparracada
que forada tot el sou!
Éts desastre,
oblit dels astres,
i no veus que la fortuna
és guardar allò que llances
per ser més afortunat!

Tip Ex

Nata líquida a la coca
d'aquest mot
que hem esguerrat,
rectifiques,
—que és de savis—
tot allò que és incorrecte
en el full del meu escrit.
Perfecciona't,
útil crema,
i esborra'm de la ment
la paraula enverinada,
els mals records
i el pas del temps!

Poemàtic

Un dia li vaig dir a l'ordinador:

—Tinc gana!

I em va respondre:

—Ignorar.

Li vaig dir:

—Tinc set!

I de nou em va ignorar.

Vaig provar de dir-li:

—Cordon Bleu i Vega Sicilia del 85.

Responia:

—Comanda o nom de fitxer incorrecte.

Ho vaig intentar de nou escrivint:

—Ferrari, Porsche, Mercedes Benz.

I em va assenyalar:

—Via d'accés impossible. Teclejar Escape.

I vaig tornar als orígens, escrivint:

—Sisplau, un vas d'aigua i pa amb tomàquet.

I amb més moderació m'indicà:

—Directori inexistent.

Finalment li vaig escriure:

—Vés-te'n a la merda!

I ell em respongué:

—Impossible accedir a aquest arxiu!

Ciclostàtic

(És quan corro, que estic quiet)

Quins paisatges deleixes,
tetraplègic artilugi,
al racó del meu bany?

Realitat virtual
de cicloturisme
en l'horitzó de rajoles.
Mosca sense ales.
Mentider comptamètres
que no he fet.
Bici sense cames.
Cavallet de fires
on sua el genet,
no pas la fera.
Mecànic servent,
botxí dels patricis
carregats de vicis,
que volen lluir estampa
quinze dies a la platja.
Pegasos sense ales,
desturmellat Mercuri;
turment suorós,
àncora immensa
del meu remar.

Grafit

Química

Fosforescència

Nummulits cega

En pedra de mil·lennis.

Dit traïdorenc

Prem el gallet,

Dispara esprai

Al carrer estret

Com un metro;

Orina estroncada

Expropia façanes,

Fita zones

A la llibertat urbana.

Va rastre onànic

De cervell estèril

Rubrica buidors

De lletres

I penjadors!

Les últimes lletres

ABANDONAMENT PREMATUR

MARTÍN, Miquel

Hi ha amors que maten

Ed. Columna - Barcelona, 1996. Pàg. 132

S'HA DIT QUE EL MÉS DIFÍCIL d'escriure és, probablement, saber polir els detalls, saber eliminar el que sobra de les primeres versions d'un text. Aquests són els contes d'algu que té coses a dir i sap trobar situacions argumentals atractives però que, tanmateix, crec que en aquesta ocasió ha deixat arestes per arrodonir. Valéry ho va escriure: *un text mai no s'acaba, s'abandona*, però no es pot abandonar massa aviat. Està clar que el llibre ofereix bons moments (per exemple en frases com aquestes: *bar especialitzat en frankfurt olisios i trencaments de parella*, pàg. 95; o *¿I tu què proposes, doncs, a part d'utilitzar aquest llenguatge de columnista comarcal?*, pàg. 121); però coixeja una mica en l'elecció del registre narratiu. M'imagino que aquesta respon a una tria conscient de l'autor perquè els ingredients de la recepta de la veu narrativa determinen en molt bona part l'èxit del cuinat i, per tant, val la pena que siguin seleccionats amb cura. És tòpic però cert: vivim en un món de paral·lelismes, d'innumerables connexions, en el menjar sovint xalem molt més amb un préssec al seu punt que amb una salsa de vint-i-dos ingredients, dels quals divuit no hem sentit mai anomenar; en literatura passa molt millor la claredat que la complicació lèxica. L'extraordinarietat agrada perquè no és habitual: les salses exòtiques ens complauen en els àpats que acaben en dicurs però si les mengéssim cada dia el nostre estómac organitzaria manifestacions. La possible precisió semàntica de mots amb un o dos peus en l'oblit es pot adequar a altres gèneres, però en contes explicats des d'una perspectiva volguda actual i urbana entrebanquen. Uns exemples, agafats a l'atzar, del recargolament lèxic al qual em refereixo: *regressar* (pàg. 11, 49, 68 entre altres), *fretar* (pàg. 32), *rauc* (pàg. 32), *jamai* (pàg. 38), *labilitat* (pàg. 51), *caliginosos* (pàg. 53), *alacritat*, *apagògic* (pàg. 76), *letícia* (pàg. 78) o *cassussa* (pàg. 111).

No voldria criticar l'ús de cap paraula de la nostra llengua, però sí que crec que cal reflexionar molt bé sobre l'adequació de cada registre a cada gènere. Si es tracta de fer contes de l'estil dels de Miquel Martín crec que una llengua com la que ell fa servir porta al desencanç, a un grinyol que fa mal a les orelles de lector.

Per acabar valdria la pena recordar que considerar errades alienes és molt més fàcil que, per exemple, deixar de cometre'n de pròpies i que si Miquel Martín és ressenyat en aquesta revista és perquè s'ha guanyat la sort d'haver publicat, cosa que vol dir que a més de tenir per davant molt futur ja és una nova realitat de la nostra literatura.

Josep Agustí

MUNICIPALS SENTIMENTALS

M. MERCÈ ROCA

L'àngel del vespre

Ed. Columna, Barcelona, 1998

214 pàgines

Havent viscut unes quantes aventures televisives més o menys afortunades –això depèn dels gustos de cadascú–, M. Mercè Roca ha tornat a l'escena novel·lística amb aquesta obra que tenim a les mans. *L'àngel del vespre* és una novel·la amb una dosi considerable de psicologisme que s'administra al lector a través d'un narrador omniscient que penetra els indrets més íntims i ocults del subconscient dels personatges. Gràcies a aquesta omnisciència també arribem a saber el passat dels personatges, els seus records més foscos o traumàtics, les seves experiències o els anhels i desitjos que mai han pogut satisfer.

Els narradors totpoderosos que obstaculitzen el desenvolupament de l'argument i que projecten la seva ombra sobre tots els racons de l'obra són una malaltia crònica prou coneguda que s'ha diagnosticat sovint a moltes de les tradicions literàries –o potser a totes. Són massa casos d'escriptors que han creat una figura d'aquesta envergadura i que després no l'han sabut controlar! Doncs bé, aquest no és el cas de M. Mercè Roca, perquè a *L'àngel del vespre*, tot i el paper destacat del narrador, els personatges continuen mantenint una part important del protagonisme. Perquè, tot i que tenim accés lliure al seu interior, sempre hi ha una part de les seves accions o algunes decisions que prenen que s'escapen a les prediccions que podem fer coneixent-los com els coneixem. D'aquesta manera, ens sorprenen, de tant en tant, amb accions imprevistes –com per exemple la fi de les cendres del marit de la Laura–, demostrant-nos que els seus actes no són esclaus dels trets de la seva personalitat que el narrador ens revela impudicament.

Per alleujar lectors i personatges d'una pressió excessiva del narrador, aquest se sol situar en un punt de vista per sobre de l'acció des d'on intervé d'una manera distant, com un observador casual, allunyat. Fins i tot en algun moment, reporta els diàlegs entre els personatges com si fos una gravació, sense presentar-ho tipogràficament com s'acostuma a fer en aquests casos.

Si fins aquí he dedicat l'atenció a l'estructura narrativa de la novel·la, és perquè em sembla que aquest és un dels punts més ben resolts. Ara bé, això no vol dir que l'argument no sigui digne de comentari, encara que hagi de ser breu. L'argument es construeix al voltant del personatge d'Andreu Garcés, el copropietari d'una fàbrica de rajols, a qui el destí col·loca com a cap de llista d'un partit que opta a l'alcaldia de Girona. Al seu voltant van apareixent tota una sèrie de personatges a qui el destí –o, el que és el mateix,

l'àngel del vespre— ofereix una segona oportunitat per refer les seves vides i ser feliços: la Laura té la possibilitat de superar la separació i la mort del seu marit; la Marta pot intentar superar la mort del fill i recuperar el seu marit i la pacífica vida familiar que tant anhela, i, finalment, l'Andreu tindrà l'oportunitat de deixar de ser l'etern número dos i podrà triomfar en alguna cosa. Només el personatge de Sara, una jove estudiant, té la desafortunada missió de recordar-nos l'arbitrarietat del destí i que, malauradament, no tothom gaudeix del favor de l'àngel del vespre.

David Prats Vidal

EL POETA SUBMERGIT

ALBERT ROIG

La vestidora i el dol

Edicions 62 – Empúries

Barcelona, 1998, 73 pàgines

«ALGUNS, A QUI NO AGRADA LA POESIA MODERNA, esperen que mori aviat, asfixiada en el buit de la seva mateixa puresa», va escriure C. S. Lewis a *Un experiment de crítica literària*, obra que sembla publicada ahir. Vegeu-ne aquest altre fragment: «Hi pot haver tanmateix poemes (poemes moderns) que reclamen aquella mena de lectura que he censurat. Qui sap si les paraules no volen ser cap altra cosa que una matèria primera que ha de servir per tal que la sensibilitat de cada lector en faci allò que vulgui.» La mena de lectura censurada, el context de les dues perles sense collar els trobareu en aquest volumet preciós que tira amb bala contra els professionals de la lectura que són mals lectors consumats. També Albert Roig, menys hàbil en el maneig de la ironia (coses de l'edat i d'una diana massa propera), ha exercit d'oficiós defensor del lector. Qui hagi llegit *L'estiu de les papalles* i *El gos del poeta*, sengles reculls d'articles seleccionats pel nostre home i editats els anys 1993 i 1994, sabrà perfectament de quins autors, de quines capelletes i de quines actituds ens prevé Roig. Qui no els hagi consultat, potser també: el país és petit i els llibrers i psicòpates de la poesia, com en diu Roig, saben promocionar-se.

Albert Roig escriu poemes moderns de la mena de què parlava Lewis: irreductibles a la paràfrasi explicativa, d'una banda; massa purs per a aquells que practiquen la poesia de l'experiència, de l'altra. *La vestidora i el dol*, recull que va obtenir l'any 1998 el XXI Premi Miquel de Palol, convocat per la Fundació Prudenci Bertrana de Girona, és fins a cert punt el cinquè lliurament d'un mateix llibre: *Vedat* (1994), *Que no passa* (1990), *Córrer la taronja* (1989) i el llunyà *Nós* (1981) en serien els estadis anteriors. Xavier Lloveras apuntava, a l'epíleg de *Vedat*, que els poemes

d'Albert Roig són sempre falses versions definitives. Els originals de Roig, hi deia Lloveras, són intents de poema als quals s'adhereix una explosió de ramificacions i correccions. Al lector li arriben, doncs, segments d'un continu, sovint retalls la familiaritat dels quals fa explícita l'autor al final de cada llibre. De vegades els mateixos versos s'instal·len en poemes gairebé contigus.

Un autor molt diferent de Roig, el brasiler Armando Freitas Filho, va deixar escrit a «Sem acessórios nem s.c.m.», poema inclòs a *Cabeça de homem* (1987-1990), que la depuració del text poètic consisteix a multiplicar-ne les possibilitats interpretatives, a exigir-ne una i altra vegada la relectura, fent latent allò que, no essent essencial, il·lumina les virtualitats dels versos: «Qualquer coisa do que desapareceu / continuou nas margens». L'aposta de Roig extrema aquest rebuig de la poesia concreta, tot i que l'autor recorre a imatges semblants quan mira de posar nom al seu quefer: el tortosí ha parlat de «la fondària d'escriure» (*La vestidora i el dol*, pàg. 43) i ha afirmat que «els palimpsestos, els engavanyaments sintàctics, els drames de cada coma són entenents de la interrogació de l'entorn» (*Que no passa*, pàg. 8). És ben clar que el valor de la poesia es juga en els contorns del poema: els bons poetes són laterals, en un sentit semblant al de l'afirmació feliç de Canetti. En l'obra de Roig l'espai de llum aprehensible és mínim: no hi ha ressorts que permetin al lector d'assolir la intel·ligència del poema, perquè el poeta no hi ha abocat el pes (sovint feixuc) de l'experiència, sinó que hi ha traslladat les pròpies intuïcions. La poesia d'Albert Roig és bàsicament suggestiva, i doncs epicúria: prové dels sentits de l'autor i premia els sentits del lector.

ELOGI ELEGÍAC D'UN MÓN PERDUT

ALEXANDRE CUÉLLAR

Visions d'una ciutat emmurallada

Ed. Badia d'Alcúdia, Santa Margalida (Mallorca) 1997

120 pàgines

A L'ENTORN DE DOS EIXOS clarament recognoscibles, el sentit del passat i el sentit de lloc, el material narratiu de *Visions d'una ciutat emmurallada* assumeix caràcter unitari. El marc cronològic on se situen les narracions i els quadres de costums que hi tenen cabuda s'estén des del temps de la infantesa de l'autor (Olot, 1913), fent parada als anys quaranta i seixanta, fins a arribar, pel que fa als quadres, ben bé a l'arteria viva que va de l'ahir a l'avui. El marc espacial és Alcúdia de Mallorca, teló de fons davant el qual travessen diversitat d'anècdotes i biografies celebres de personatges de reputació del panorama local.

Les dues primeres històries presenten un tret idèntic a l'acabament: una lliçó moral en qualitat d'epíleg, sigui la idoneïtat de cohesionar els integrants d'un poble amb vista a la consecució d'un objectiu d'interès general, sigui la coacció a combregar servilment amb el principi *els homes de molts oficis no en solen fer cap de bé*. La primera història inclou, a més, un colofó en lletra cursiva en què es dona fe de l'autenticitat del que s'acaba de relatar, com si amb això l'autor s'assegurés l'accés a les més altes cotes de literarietat.

La veu del narrador, que a primer cop d'ull podria fer pensar que l'escriptor que hi ha al darrere és més un cronista que un creador en sentit estricte, no sempre equival a la de l'autor; ho prova el fet que a la quarta narració qui refereix el seu itinerari vital en primera persona és una veu femenina. Un altre element significatiu, quant a la jerarquia en el sistema de valors que demostra defensar l'autor, és la consideració preeminent de l'experiència que ve donada per l'edat. Dos exemples, un d'ells derivat de l'epíleg parafrasejant abans: *Aquesta lliçó mestre Xesc la va aprendre de memòria i va enriquir, amb ella, el patrimoni d'experiència de la qual solen presumir les persones de certa edat, i el segon: Jo puc no tenir lletra, però tinc vella que vol dir experiència*. No menys eloqüent resulta l'estimació positiva de les qualitats d'humilitat, senzillesa i bondat integrada en la visió bucolica d'un passat regit per l'entesa, la tranquil·litat i la manca d'ambicions, encaminada a fer-nos creure, malgrat la sabuda mesquinesa humana que comporta l'ambient de reprensió moral inherent a la vida social de qualsevol llogaret d'un municipi, l'excel·lència del món d'abans respecte a la impersonalitat i a la insatisfacció del d'ara.

És una llàstima que el desplegament d'un arsenal de prop de quatre-centes faltes converteixi la lectura d'aquest llibre en una experiència tan esferidora, pel que té de crims contra la llengua, com la resultant de llegir la *Brevíssima relació de la destrucció de las Índias*, pel que té de crims contra la humanitat.

David Guixeras

Josep Hernández Tresserras

A l'epíleg de *Córrer la taronja*, Blai Bonet hi recorda la troballa espiritual de Kandinsky, el quadre inesperat amb només forma i color, sense tema concret. Així és la poesia de Roig: inexplicable i bella, bella perquè inexplicable. La tria lingüística amb què Albert Roig cisella els seus versos el converteix en hereu –tal com assenyalava Xavier Lloveras en el pròleg del mateix llibre– dels grans escriptors dialectals d'Itàlia. Com Gadda o Pirandello, Roig assumeix, herculi i treballós, la reconstrucció literària d'un dialecte, i ho fa des del coneixement cabdal d'una tradició de poetes i pràctiques indiscutits: Carner, Foix, Lezama Lima, César Vallejo, el mateix Blai Bonet, el barroquisme literari de tots els temps, del trobar clus al modernisme angloamericà.

El llibre que aquí ressenyem és potser el que té més càrrega lèxica dialectal. També és, si en podem dir així, el més intuïble, el més ric en senders explorables, en tressors submergits. Les imatges eròtiques de *Córrer la taronja*, de vegades prou evidents, en resten fora. Els poemes tendeixen a ser també més curts, en la línia de *Que no passa*. Si aquest llibre inclou set sonets de versos heptasil·labs sense rima, ni *Vedat* ni *La vestidora* i el dol reprenen estrofes tradicionals. A tot arreu, tanmateix, s'hi endevinen les habilitats retòriques de l'autor, i aquí i allà toquem amb pedres fines: la interrupció jogassera, carneriana, del segon poema de *Córrer la taronja*; les «cames genollnues» (*ibid.*, pàg. 47); «Agost movent-se porta els peus de sorra» (*ibid.*, pàg. 45); «Mullada de mel lenta» (*Que no passa*, pàg. 17); «La llum tímida del groc / Nàpols...» (*ibid.*, pàg. 31); «Ara als dits que la pensen, la llum que era / l'hivern cru de les pells...» (*Vedat*, pàg. 42); «Era en terra, tipa / de la mel que el temps vessa» (*La vestidora i el dol*, pàg. 37). L'últim recull d'Albert Roig inclou, a tall d'epíleg, una breu reflexió de títol significatiu: «Creació del poema». Hi trobareu algun secret, molt ben guardat.

ENRIQUETA POCH BARBER, il·lustradora d'aquests Fulls, nasqué a Girona l'any 1943. Va cursar estudis de pintura i escultura a l'Escola de Belles Arts de Girona i a l'Escola d'Arts de Vevey (Suïssa). Des de 1991 exerceix com a professora de dibuix, pintura i fang a la Casa de Cultura Les Bernardes de Salt. Ha fet exposicions individuals al nostre país i a Lituània.

L'ARQUITECTURA DE L'ESCRITURA

VICENÇ PAGÈS

Un tramvia anomenat text

Ed. Empúries

Barcelona, 1998, 224 pàgines

TAL COM DEFENSAVA HORACI, Vicenç Pagès no es cansa de repetir-nos que per saber escriure s'ha de trobar un equilibri entre talent i tècnica; si es vol, un equilibri entre el món interior, subjectiu i potser anàrquic de quan es crea, i la forma imprescindible per poder comunicar-ho. *Un tramvia anomenat text* és primer de tot una alenada de sentit comú contra les avantguardes i els espontaneistes del sentiment, però també contra aquells funcionaris de la literatura i de l'art que confonen la creació i el plaer de llegir amb l'obligació i la rutina, que presenten els models de la retòrica o dels clàssics –d'alguns clàssics!– com l'únic camí a seguir, que acaben equiparant els llibres amb els formularis registres de qualsevol oficina. És veritat, com ha assenyalat més d'un crític, que, en reivindicar Aristòtil i Horaci, Vicenç Pagès anava a contracorrent. Però tampoc no hi ha anat tant: ni els teníem tan oblidats, ni es pot pas dir que la bona literatura d'aquesta segona part del nostre segle s'hagi fet havent-nos-hi girat tan radicalment d'esquenes. Molt del que s'ha publicat, sí. Però és que potser hauríem de començar a diferenciar entre els llibres i tot allò que es publica cada any, igual com, per entendre'ns, hem acabat sabent distingir entre el bon menjar i les pizzes.

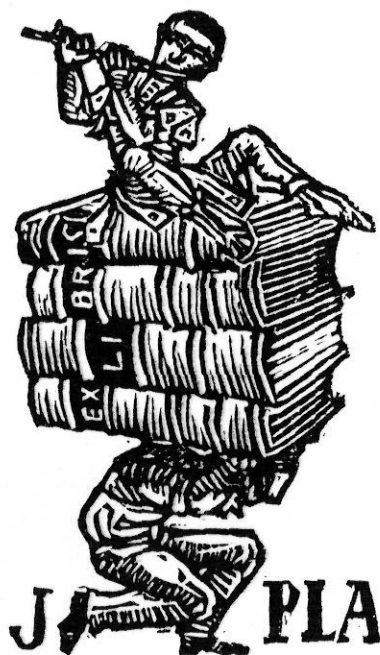
Un tramvia anomenat text contribueix enormement a fer possible aquesta distinció. Si acceptem, com defensa Vicenç Pagès, que el millor crític és aquell que escriu, és evident que qui millor pot parlar de llibres és aquell que ha escrit llibres. Vicenç Pagès n'ha escrit. I amb prou encert, com ja se sap. Ara, el lector que es pensi que aprendrà a escriure gràcies a *Un tramvia anomenat text* en sortirà decebut. En aquest llibre s'ensenya allò que es pot ensenyar: no pas el talent o la creació, sinó el procés de composició, la tècnica. Com que, a més, té una voluntat didàctica innegable, a vegades generalitza excessivament, ordena més del que cal, pel meu gust pontifica una mica massa. De veritat tots els professors haurien de ser escriptors? Ens serveixen d'alguna cosa gràfics com el de la plana 46 entre el nombre de persones i la corba del talent per a l'escriptura? ¿Té algun sentit que en el darrer annex es provi de classificar els escriptors conjugant entre un aspecte psicològic i, per tant, divers, com la necessitat d'expressar-se, un altre tan difícil d'objectivar com és el talent i un tercer tan fàcilment objectivable com la tècnica? Però m'afanyo a escriure que, en contrapartida, el llibre és ple d'encerts. Personalment, m'ha interessat l'anàlisi de l'estructura del conte i de l'article, m'ha sorprès l'enginyosa manera com inicia el capítol dels

déus del text, he envejat la claredat amb què exposa les qualitats essencials que ha de tenir un text per poder ser digne. L'esforç de síntesi és colpidor. La quantitat de cites, també. Pagès deixa que siguin els escriptors els qui parlin del text, els qui descabdellin el teixit del llibre. Com que deu ser cert que tècnica i talent són indissociables a l'hora de saber escriure, a més d'un bon manual sobre l'escriptura, *Un tramvia anomenat text* és un llibre de creació. Per això també –encara que no ho expliciti– es justifica que no hi hagi inclòs la bibliografia. En un panorama com el nostre on un *agent provocador* d'unes 80 planes se'ns presenta quasi com una obra única o on qualsevol grafòmana mallorquina amb bona planta pot guanyar premis i publicar a una velocitat que fa feredat, reconforta poder trobar el bon gust de la literatura en tramvies com aquest llibre. Si després discrepem en alguna de les coses que s'hi diu, deu ser perquè, a més de proporcionar un plaer, ajuda a pensar. Però que provoqui i que ens faci venir ganes de donar la nostra opinió no és, en tot cas, un dels elogis que es pot fer a un bon llibre?

Xavier Cortadellas

MARQUES DE BIBLIOTHECA

El titular d'aquest ex-libris és, alhora, l'autor de la xilografia realitzada l'any 1947, tot just començada la seva etapa de gravador. ■■■ Com es pot observar en la reproducció que publiquem, un xic ampliada de la mida del boix original (6 x 3,5 cm), un home fatigat porta a l'esquena un piló de llibres gruixuts i aguanta, també, el pes d'un manaia assegut damunt els volums i que està tocant un pifre. ■■■ Cal buscar el simbolisme de la reproducció gràfica en la dedicació que el titular ha tingut, tota la vida, dintre el món del llibre; activitat professional, però, que no ha estat obstacle perquè compartís el seu temps

amb altres ocupacions menys feixugues, com pot ser l'exercir de gironí fent de manaia i tocant el pifre. ■■■ El gravat és a una sola tinta, encara que se n'han il·luminat a mà alguns exemplars. S'imprimí en una antiga Minerva en els tallers de can Dalmau Carles, Pla. ■■■ A aquest ex-libris matiner d'en Joaquim Pla n'han seguit molts altres repartits per bona part de la geografia ex-librista d'Europa i realitzats en diferents etapes de creativitat; una d'elles, malgrat el pas dels anys, encara es manté viva, resistint les falconades d'uns ulls cansats per l'ús i abús dels llapis i les gúbies.

JOAQUIM PLA I DALMAU
Gravador